

OPONENTSKÝ POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

NÁZEV	Diagnostika časové perspektivy u středoškolské mládeže
DOKTORAND	Mgr. Radka High
STUDIJNÍ OBOR	Pedagogická psychologie
ROZSAH PRÁCE	224 stran, z toho 192 vlastního odborného textu, 13 stran příloh, 4 strany seznamu literatury, celkem v textu 59 tabulek, 4 obrázky a 9 grafů
ŠKOLITEL	Doc. PhDr. Isabella Pavelková, CSc.
OPONENT	PhDr. Václav Holeček, Ph.D.
HODNOCENÝ ASPEKT	HODNOCENÍ
Aktuálnost zvoleného tématu a splnění cíle	<p>Disertační práce (dále jen DP) předložená doktorandkou Mgr. Radkou High se zabývá vztahem k budoucnosti u středoškolských studentů a diagnostickými možnostmi tohoto fenoménu. Lze konstatovat, že popisované jevy v teoretické i empirické části jsou důležitou a aktuální oblastí pedagogické psychologie. Dalším důvodem aktuálnosti DP je skutečnost, že se doktorandka zaměřila na sledování vztahu mezi časovou perspektivou a výkonovou motivací, tj. problematikou, kterou (pokud je mně známo) v našich podmínkách dosud nikdo podrobněji nezkoumal. Patrně proto, že nebyly dosud vytvořeny nástroje k výzkumu tohoto vztahu. I tento nedostatek tato DP odstraňuje.</p> <p>Jedním z problémových míst každého vědeckého zkoumání je správné definování cíle, event. položení výstižných výzkumných otázek (aby nebyly příliš široké či naopak úzké). R. High zvládla toto úskalí velmi dobře.</p> <p>Cílem teoretické části byl popis filosofického a především psychologického pojetí času. Autorka se zaměřila na hlavní teoretické koncepty časové perspektivy a jejich představitele, přičemž detailněji rozebírá kognitivně-motivační koncepce a jejich vztah s výkonovou motivací. Teoretická část DP je správně koncipována tak, aby co nejlépe uváděla provedený výzkum.</p> <p>Obecným cílem DP byl popis subjektivního významu vztahování se k času a ukázat, že jedinec je ovlivněn nejen tím, co právě prožívá, ale také událostmi, které teprve nastanou. V empirické části si autorka stanovila tři konkrétní výzkumné cíle (podrobněji jsou popsány níže). Také tyto cíle byly naplněny způsobem, který plně odpovídá náročným požadavkům kladeným na obsahovou i formální úroveň DP.</p>
Zvolené metody zpracování a postup řešení	<p>V empirické části DP sleduje autorka tyto tři výzkumné cíle: 1. operacionalizace časové perspektivy, 2. deskripce vztahu žáků a studentů k budoucnosti prostřednictvím zkoumaných metod a 3. prověření vztahu časové perspektivy a výkonové motivace. Každý z těchto tří cílů měl vždy několik subcílů. V rámci prvního cíle provedla doktorandka analýzu kódovacího systému Metody motivační indukce (dále jen MIM). Tento dotazník je určen pro dospělou populaci, proto doktorandka ve spolupráci s vedoucí DP provedla změny, které vedly k usnadnění MIM, a tak mohl být využit pro věkovou kategorii v DP zkoumaných žáků. Pro realizaci druhého a třetího výzkumného cíle byla vedle MIM (Nuttin) použita následující baterie testů: Dotazník perspektivní orientace (Pavelková), Zimbardův inventář časové perspektivy (Zimbardo), Dotazník výkonové motivace (Hrabal, Pavelková) a Dotazník motivačních zdrojů učební činnosti (Pavelková, Hrabal).</p> <p>Ve výše uvedených metodách byla využívána kvantitativní i kvantitativně-kvalitativní metodologie.</p>

	<p>Na závěr praktické části uvádí autorka zajímavé a podnětné kazuistiky žáků, které poukazují na pozitiva a negativa použitých diagnostických metod v DP.</p> <p>Nutno konstatovat, že pro ověřování zformulovaných hypotéz zvolila autorka adekvátní časově, organizačně náročné a obsahově, metodologicky správné metody. V práci byly využívány diagnostické metody dvojího druhu. První z nich měly za úkol diagnostikovat časovou perspektivu žáků, druhý typ pak zkoumal výkonovou motivaci. Výzkumný vzorek tvořilo 435 žáků (184 chlapců a 251 dívek) z pěti gymnázií, jedné SOŠ a jedné ZŠ.</p> <p>Oceňuji správně koncipovaný projekt výzkumu: promyšleně vyjádřené výzkumné cíle a precizní formulace všech 13 hypotéz. Tyto hypotézy byly vymezeny v rámci druhého a třetího výzkumného cíle a vycházely z analýzy teoretických pramenů a studií. Nutno konstatovat, že všechny v DP zvolené metody jsou adekvátní, neboť vedly ke splnění stanových cílů, k nalezení odpovědi na výzkumné otázky či k ověření platnosti či konstatování neplatnosti zformulovaných hypotéz. Správnými statistickými postupy bylo potvrzeno 9 hypotéz (označeny jsou: H2a, H3a, H3b, H4, H5a, H5b, H5c, H6a, H6b) a zamítnuty byly čtyři hypotézy (H1a, H1b, H1c, H2b).</p>
<p>Teoretický přínos, výsledky, význam pro praxi nebo pro rozvoj vědního oboru</p>	<p>Za dílčí teoretický přínos DP považuji skutečnost, že se autorce podařilo shromáždit vybrané poznatky z filosofického a později také psychologického pojetí času, zejména výklad zkoumání z 20. století, kterému dominuje teorie časové perspektivy.</p> <p>Za největší přínos předložené DP považuji tvorbu dotazníku INCAM. Dotazník MIM je velmi užitečný diagnostický nástroj odhalující motivační strukturu zkoumaných dospělých osob. Autorka na str. 152 uvádí: „<i>Otázkou zůstává, zda poodhalené objekty časové perspektivy mají nějakou návaznost na realitu – zda jsou promyšlené a naplánované nebo dotyčná osoba sděluje momentální nápady. Při diagnostice časové perspektivy totiž předpokládáme, že to, co subjekt vypoví, to také udělá (Pavelková, 1990). Tak to však být nemusí.</i>“ Opět nutno ocenit, že nově vytvořený dotazník pod názvem INCAM (Inventář motivačních kategorií) tento nedostatek odstranil. Práce doktorandky je tedy postavena mj. také na konfrontaci teorie s realitou českého školství - a je třeba konstatovat, že je to přístup velmi plodný a přínosný.</p> <p>Obdiv zasluhuje vysoká míra kreativity a obrovské úsilí autorky, které muselo být vynaloženo na kódování, tj. přidělování časového a obsahového kódu jednotlivým kategoriím a subkategoriím z výzkumného šetření. Časové perspektivy žakovské populace patří mezi málo probádané oblasti naší pedagogické psychologie. Touto DP R. High „otvírá dveře“ pro další podrobnější zkoumání této důležité problematiky.</p>
<p>Struktura a formální úprava práce</p>	<p>Kladně hodnotím nejen promyšlenou strukturu celé DP, ale také výstižné komentáře a kvalitní grafickou podobu vyhodnocení obdržených výsledků uvedenou v četných tabulkách a grafech.</p> <p>Po stránce formální splňuje předložená práce všechna kritéria kladená na disertační práce. Pozitivně je třeba ocenit jasnou rovinu odborného stylu, logiku a srozumitelnost odborného textu. V DP jsou dodrženy aktuálně platné citační normy. V DP se nevyskytují téměř žádné překlepy (našel jsem pouze dva: Hesckhausen x Heckhausen, balamcované místo balancované). Poněkud více je formulačních nepřesností. Např. chybějící slova (chyba syntaxe) nebo číslo ve větách:</p>

	<p>s. 9: „<i>Cílem následujících kapitol bude shromáždit...</i>“</p> <p>s. 31: „<i>Z hlediska kognitivního je třeba ...</i>“</p> <p>s. 135: „<i>Tyto výsledky můžeme dohledat v příloze č. /???</i>“</p> <p>Nelogismus na s. 55: „<i>Tento test se tradičně řadí k projektivním osobnostním testům, je ale testem osobnosti.</i>“</p> <p>Drobným formálním nedostatkem jsou dva černobílé kruhové grafy na str. 96 a 107, které měly být vtištěny barevně.</p> <p>Nutno ale konstatovat, že tyto drobné formální nedostatky nikterak nesnižují vědeckou hodnotu či srozumitelnost předložené DP.</p> <p>Při popisu zkoumaných osob používá autorka označení „student“ pro studující středních škol, zatímco pojem „žák“ signalizuje, že se jedná o dítě základní školy. Toto rozlišení je v naší pedagogické praxi zcela obvyklé (zejména na VŠ), ale nutno upozornit, že je v rozporu se Školským zákonem, kde je důsledně používáno označení žák i pro studující středních škol (pojem „student“ je v zákoně aplikován pouze na posluchače vyšších odborných škol).</p>
Otázky do diskuse	<ol style="list-style-type: none"> 1) V čem vidíte výhody a nevýhody vámi modifikované metody pod názvem Inventář motivačních kategorií (INCAM) 2) V dotazníku INCAM byl diagnostikován překvapivě velmi vysoký rozptyl v odpovědích žáků (ale i pedagogů) - od naprosto pozitivních až po velmi negativní. Lze tuto vysokou směrodatnou odchylku nějak vysvětlit? 3) Dalším překvapením výzkumu šetření v DP byl velmi častý výskyt strachů a úzkostí u zkoumaného vzorku žáků. Dokáže autorka posoudit, do jaké míry jsou tyto negativní emoce motivující či naopak inhibující. 4) V čem vidíte hlavní rozdíly v pojetí času (časové perspektivy) u Zimbarda a Nuttina? 5) Proč není metoda MIM zařazena mezi projektivní techniky?
SOUHRNNÉ STANOVISKO Oponenta	<p>Souhrnně lze konstatovat, že disertační práce R. High je typem původní doktorské práce, která skutečně posouvá kupředu dílčí část teoretických konceptů časové perspektivy (a zejména jejího vztahu k výkonové motivaci). Doktorandka prokázala profesní erudici v oboru pedagogická psychologie.</p> <p>Práci autorky vysoce oceňuji. Prokazuje v ní, že je všestrannou badatelkou, která se výborně orientuje ve svém předmětu studia i v kvantitativních a kvalitativních metodách terénního výzkumu. Umí si pokládat výzkumné otázky a řešit je na úrovni pracovníka s vědeckou hodností, což se projevilo zejména v kvalitativní výzkumné části. Kvalitativní výzkum klade vysoké nároky na organizační a interpretační schopnosti výzkumníka a doktorandka R. High prokázala, že jimi disponuje na velmi vysoké úrovni.</p> <p>Disertační práci považuji za velmi zdařilou a doporučuji ji k obhajobě.</p>

V Plzni dne 30.4.2017

.....
PhDr. Václav Holeček, Ph.D.
oponent